

به نام خدا

کاربرد گیاهان دارویی

مؤلفین:

سکینه کهنسال و اجارگاه / مدیر و پژوهشگر گیاهان دارویی
محمد معتمدی / دانشجوی دکترای ترویج و آموزش کشاورزی
سید معین موسوی نژاد / دبیر انجمن علمی علوم باغبانی دانشگاه بیرجند

دانشگاه بیرجند - انجمن علمی علوم باغبانی

انتشارات سیمرغ خراسان

۱۳۹۴

سرشناسه: کهنسال واجارگاه، سکینه، ۱۳۶۱-

عنوان و نام پدیدآور: کاربرد گیاهان دارویی

مشخصات نشر: مشهد: سیمرغ خراسان، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۱۸۴ ص.: مصور.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۲۹-۹۰۰-

وضعیت فهرست نویسی: فیپای مختصر

یادداشت: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل دسترسی است.

سناد افزوده: معتمدی، محمد، ۱۳۵۹-

شناسه افزوده: موسوی نژاد، سیدمعین، ۱۳۷۲-

شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۱۲۷۸۴

www.birjand.ac.ir

بیرجند - انتهای بلوار دانشگاه - پردیس خودآباد - دانشگاه بیرجند

مشهد: بلوار شهید مطهری - مطهری ۶۴ - پلاک ۳۷ - ۰۹۱۵۰۰۰۰۳۰ | www.simorghekhorasan.ir

نام کتاب: کاربرد گیاهان دارویی

مؤلفین: سکینه کهنسال واجارگاه، محمد معتمدی، سید معین موسوی نژاد

ناشر: انتشارات سیمرغ خراسان

ویراستار علمی: دکتر فرید مرادی نژاد (عضو هیئت علمی دانشکده کشاورزی دانشگاه بیرجند)

ویراستار ادبی: سید معین موسوی نژاد (دبیر انجمن علمی علوم باغبانی دانشگاه بیرجند)

طراح جلد و صفحه آرا: روح الله برزنجونی

تیراژ: ۲۰۰۰ جلد

قطع: وزیری / چاپ اول / ۱۳۹۴

چاپ: دقت

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۰۲۹-۹۰۰-

حق چاپ برای مؤلفین محفوظ است.

هرگونه کپی برداری از تمام یا قسمتی از این اثر، شرعاً حرام می باشد

قیمت: ۹۵۰۰ تومان

فصل اول : شناخت، کاربرد و ساخت داروهای گیاهی

توانایی طبقه بندی گیاهان دارویی بر اساس مواد مؤثره و اثرات آنها

همیشه بهار

بابونه

زیتون

نارنج

جنتیانا

جین سنگ

جین کو

شاهتره

به لیمو

زیرفون

شنبلیله

یونجه

شیرین بیان

سنا

بهمن پیچ

دم اسب

پرسیاوشان

بنفشه معطر

درختچه چای

کتان

سنبل الطیب

کور (کبر)

۷۳

صابونی

۷۵

خرفه

۷۷

ملف هفت بند

۷۹

ریشک

۸۲

یواس

۸۷

لولوط (داروئی)

۹۱

شاهدانه

۹۴

رازک

۹۷

گیاه مورد

۹۹

وکالیپتوس

۱۰۴

کدوی تخمه کاغذی

۱۰۶

هندوانه ابو جهل

۱۰۸

بارهنگ

۱۱۱

سفرزه

۱۱۴

سیاه دانه

۱۱۷

دونیس

۱۱۹

خاکشیر

۱۲۱

شاهی یا ترتیزک

۱۲۳

ولاغ اوتی

۱۲۴

کیسه کشیش

۱۲۶

ریشک

۱۲۹

شمعدانی عطری

۱۳۱

شمعدانی معمولی

۱۳۲

پیسته

۱۳۴

مصطکی

۱۳۵

ریتون تلخ

۱۳۸

گل راعی

۱۴۰

سپند

فصل دوم: توانایی ساخت داروهای گیاهی به صورت جامد، نیمه جامد و محلول (مایع)

- ۱- اصول کلی تهیه و تشکیل امولسیون ها ۱۴۷
- ۲- تهیه امولسیون های آرایشی و بهداشتی ۱۴۷
- ۳- اجزای تشکیل دهنده امولسیون های آرایشی و بهداشتی ۱۴۷
- کنترل قوام امولسیون ها ۱۴۷
- عطرها و اسانس ها ۱۴۸
- مواد عطری مورد نیاز سازندگان کرم های گیاهی ۱۴۹
- براق و درخشان نمودن کرم ها ۱۴۹
- مواد اولیه در تهیه فراورده های پوستی و کرم سازی گیاهی ۱۴۹
- کرم سازی گیاهی ۱۵۲
- طرز تهیه کرم پاک کننده پوست گیاهی ۱۵۲
- طرز تهیه کرم ضد چین و چروک دور چشم در منزل ۱۵۴
- کرم شب غسل ویژه پوست های چرب ۱۵۵
- لوسیون پاک سازی منافذ پوست رازیانه ۱۵۵
- کرم جوانه گندم ویژه پوست های حساس ۱۵۶
- کرم دست روزانه بابونه ۱۵۶
- مرطوب کننده های طبیعی (ضد آگزما) ۱۵۷
- لایه بردار آرد جو دوسر و غسل ۱۵۸
- کرم همیشه بهار (کالاندولا) ۱۵۸
- دستور کرم خانگی مرطوب کننده گل همیشه بهار ۱۵۹

فصل سوم: توانایی استخراج مواد مؤثره گیاهان دارویی و عصاره گیری با روش های مختلف

- طرز تهیه داروهای گیاهی ۱۶۳
- اندازه ها و مقادیر داروهای گیاهی ۱۶۳
- الف- دم کرده ۱۶۳
- ب- جوشانده ۱۶۴

۱۶۴	۱- جوشانده ملایم
۱۶۴	۲- جوشانده معمولی
۱۶۴	۳- جوشانده قوی
۱۶۵	ج- خیسانده آب سرد
۱۶۵	د- شیرابه
۱۶۵	ه- پودر
۱۶۵	و- ضماد (بانداز) کمپرس
۱۶۶	۱- بانداز یا کمپرس مرطوب نوع اول
۱۶۶	۲- بانداز یا کمپرس مرطوب نوع دوم
۱۶۶	۳- کمپرس گرم و خشک
۱۶۶	ز- داروهای مخصوص شست و دهان
۱۶۶	ح- استفاده از داروهای گیاهی در حمام
۱۶۷	فصل چهارم: توانایی ارتباط با واحدهای داروسازی گیاهی
۱۶۹	توانایی ارتباط با واحدهای داروسازی گیاهی
۱۷۰	توانایی اجرای استانداردهای تضمین کیفیت
۱۷۰	توانایی پیشگیری از حوادث شغلی و رعایت نکات ایمنی و حفاظتی بهداشت کار
۱۷۳	نمونه سؤالات فنی و حرفه‌ای
۱۷۳	آزمون شماره یک
۱۸۱	آزمون شماره دو
۱۹۰	پاسخنامه آزمون شماره یک
۱۹۱	پاسخنامه آزمون شماره دو
۱۹۲	منابع و مآخذ

پیشگفتار

از این که توفیق حاصل شد، ره‌توشه‌ای فراروی دوست‌داران گیاهان دارویی، دانشجویان، مربیان، کارشناسان و کارآموزان قرار دهم، ایزد منان را شاکرم. کتاب حاضر چکیده‌ای از آخرین اطلاعات و تجربیاتی است که طی سال‌های گذشته در حین آموزش درسی تحت عنوان همین کتاب برای یادگیری بهتر و آگاهی از نحوه بهره‌برداری از مواد دارویی گیاهی و چگونگی تبدیل آن‌ها به شکل‌های جامد، نیمه جامد و... به‌دست‌آمده است.

گیاهان دارویی ای که در این کتاب معرفی می‌شوند؛ جایگزین‌هایی مناسب، خوش طعم و مفید برای رقم شیمیایی خود می‌سازند. در کس می‌تواند بر اساس سلیقه خود و نیز با توجه به بیماری‌ها یا نیازهای بدنی خویش (حتی بر اساس فصل مختلف سال) از کاربرد این گیاهان بهره ببرد.

کتاب حاضر شامل چهار فصل است، که در اول اختصاص دارد به شناخت گیاهان دارویی و نوشتن نسخه‌های دارویی ای که تنها با کمک انان گیاهان دارویی تهیه می‌گردد و فصل دوم شامل ساخت کرم‌های گیاهی است که با ترکیب چند گیاهان دارویی حاصل می‌شود و فصل سوم روش‌های گرفتن عصاره گیاهان دارویی و روش‌های آسیاب اندازه‌گیری آن‌ها می‌باشد. فصل چهارم حاوی مباحثی تکمیلی در خصوص راه اندازی واحدهای صنعتی مرتبط با گیاهان دارویی می‌باشد. ضمناً در طول معرفی گیاهان دارویی عوارض جانبی احتمالی، نکات احتیاطی مصرف آن‌ها و همچنین شیوه علمی خشک کردن و تهیه برخی از گیاهان دارویی مورد نظر نیز آورده شده است. با به کار بردن کمی ذوق و سلیقه می‌توانید ترکیبات گوناگونی از کرم‌های گیاهی را تهیه نمایید؛ برای مثال اگر با استفاده از خاصیت ضد گزیدگی حشرات کرم همیشه بهار می‌سازید می‌توانید گیاهان ضد خارش دیگر مثل بابونه را جایگزین همیشه بهار نمایید. به

یاد داشته باشید که با ترکیب چند گیاه دارویی در نسخه‌های مختلف، هر کدام از مواد تشکیل دهنده آن نسخه، خواص خود را به طور جداگانه حفظ خواهند کرد.

مسلماً مطالب ارائه شده خالی از اشکال نخواهد بود. تذکرات و انتقادات همکاران، دانشجویان و علاقمندان ارجمند موجب نهایت سپاس‌گزاری و راهنمایی اینجانب می‌باشد.

s_kohansalvajargah@yahoo.com

با آرزوی موفقیت بوی کتاب برای همه دوست‌داران گیاهان دارویی

سکینه کهنسال و اجارگاه

شمار ۱۳۹۴